

GOIGS A LLAOR DE SANT PAU

primer ermità

venerat a la seva
ermita de la
Vall de Gèmenes,
antigament de la
Parròquia de Centelles

ara de la d'Aiguafreda,
en el
Bisbat de Vic

Puix del Cel sou cortesa
us preguem juntes les mans:

**SANT PAU, PRIMER ERMITA,
DOLEU-VOS DE NOSTRES MALS.**

En Tebaida fóreu nat
de rics pares principals,
i molt ben adoctrinat
entre grecs i egipcials.
En el Cel honra teniu
de ser cap dels ermitans... *etc.*

Vostre cor, de foc encès,
del que envia l'Esperit Sant
a quinze anys d'edat, només,
quan tenieu, renunciant,
al desert us retireu
vivint-hi prop de cent anys... *etc.*

Desitjant ser encobert
en part fosca i amagada,
una font amb cel obert
trobareu aparellada,
i una palma per vestir
amb dàtils bells i galans... *etc.*

Seixanta anys vos aportà
mig pa cada dia un corb.
Quan Antoni us visità

tinguéreu molt gran conhort,
puix sencer el proveí
per deixar-lo en vostres mans... *etc.*

Abans i després de menjar
gràcies donàreu a Déu.
Antoni féreu tornar
fins a l'apostol seu
perquè us aportàs la capa
que fou d'Atanasi abans... *etc.*

Quan San Antoni tornava
per la vostra sepultura,
ja vostra ànima volava
més blanca que la neu pura.
Per àngels fou aportada
en el cel entre molts sants... *etc.*

Quan Antoni va trobar
el vostre cos mort i fred,
res tenia per cavar
per ser rònc el desert.
De sobte, dos lleons isqueren
fent el sepulcre amb grans brams... *etc.*

Puix de Sant teniu Corona,
recordeu-vos dels germans:

**SANT PAU, PRIMER ERMITA,
DOLEU-VOS DE NOSTRES MALS.**

¶ *El Senyor l'estimà i el glorificà.*

¶ *I el va revestir de glòria.*

PREGUEM. Oh Déu, que ens honoreu amb la solemnitat anyal de Sant Pau, primer ermità, confessor vostre, concediu propici que imitem també les virtuts d'aquell, la commemoració del qual celebrem. Per Crist, Senyor nostre. Amén.

SANT PAU DE GÈMENES

L'ermita de Sant Pau, adossada a la masia que porta el seu mateix nom, està situada al peu de l'antic camí de Centelles a Aiguafreda, sota els cingles del Pla de la Garga, en la petita vall de Gèmenes.

En l'Acta de Consagració de l'església de Sant Martí d'Aiguafreda (Aiguafreda de Dalt), any 898, s'hi esmenta la casa de Gèmenes, que probablement correspondria o bé al mas Saleta —antigament La Sala de Gèmenes— o bé a l'actual mas Sant Pau, junt al qual posteriorment s'hi edificaria l'ermita. La primera notícia que tenim d'aquesta és de l'any 1180, en què Berenguer, sacerdot resident a la mateixa, sosté un litigi contra Bompar (Mompar?) per causa d'unes terres que formarien part del patrimoni de l'ermitori.

L'edifici d'aquesta capella és molt senzill. Es compona d'una sola nau, emblanquida en el seu interior, coberta amb volta i teulada i amb un senzill campaneret d'espadanya. No creiem que hagués posseït mai cementiri propi, puix a més de no haver-ne vist cap referència en els vells papers, constatem com en el segle XIV la gent de la Sala de Gèmenes es feia enterrar a l'església parroquial.

Una escriptura de donació, datada l'any 1362, i autoritzada pel monjo sagristà del monestir de Santa Maria de l'Estany, en representació de l'abat, dóna lloc a sospitar si l'ermita de Sant Pau seria filial d'aquell monestir, que, per cert, tenia molts honors en la baronia de Centelles.

Residia en la casa adjunta a la capella un sacerdot que cuidava del culte, però en el segle XIV anotem que ocupava la casa una reduïda família que tenia cura de la capella i de les seves terres. Temps després veiem com aquella família ha deixat pas, per raons que ignorem, a un ermità pròpiament dit, que hi vivia sol, alternant les pràctiques de pietat amb el conreu de la terra. Usava hàbit, portava barba i es cobria la testa amb un barret de frare. Hom li donava el tractament de fra. En 1596, un sacerdot de la comunitat de Centelles deixa en testament a l'ermità de Sant Pau unes sabates, un barret i altres objectes d'ús personal. En certes solemnitats religioses l'ermita hi tenia un lloc preferent, intervenint personalment en les exèquies funerals més solemnes, com, per exemple, les dels comtes de Centelles en la capella del castell.

Era costum, a l'entrar un nou ermità, fer un inventari de tot l'existent a la capella. Coneixem el que es féu l'any 1621 a l'entrar-hi fra Domingo Firany, i constatem la modèstia de l'ermita. Observem, també, que aleshores, com fins als darrers temps, no hi havia imatge de *bulto* a l'altar, sinó tan sols un quadre.

A darreries del segle XVII Sant Pau de Gèmenes queda sense ermità, i no trobant de moment qui volgués assumir aquest càrrec, cuidà d'ella el mas Ventaiola. L'abandonament portà com a conseqüència la ruïna, que cada dia va en augment. Per a salvar-la, el Visitador canònic ordenà, en 1697, que es procuri posar nou custodi. Però no trobant qui se'n faci càrrec, dos anys més tard es fa una capta general per la vila i pagesia, amb l'import de la qual es porta a terme una restauració general. A finals del segle XVIII torna a aparèixer la capella amb el seu corresponent ermità —per cert, un bracer de Sant Martí d'Aiguafreda—, i l'any 1845 registrem com persisteix el règim d'ermitans, segons es desprèn de la "*Relació...*" que obra a l'Arxiu Parroquial de Centelles. Així i tot, la capella aniria de mal borràs, puix en 1863 el bisbe de Vic ordena la realització de diverses obres a l'interior i l'exterior de l'ermita, que foren completades a primers del present segle pel seu aleshores propietari, el comte de Centelles, establint-hi masovers que cuidarien del patrimoni.

L'any 1868 es posa en planta el nou pla parroquial, que adjudica la capella de Sant Pau a la demarcació d'Aiguafreda. El seu terme municipal correspon, però, a la vila de Centelles.

Antigament, el poble hi tenia molta devoció. Ens ho palesen llargament els llegats, les deixes i les donacions que des del segle XII endavant, els fidels atorguen a la petita esglésiola, consignant-se especials donacions d'oli per a la llàntia que cremava dia i nit.

Hom celebrava la festa titular el dia 15 de gener, en qual festivitat hi acudia molta gent, especialment quan hi assistia el Duc de Solferino, Comte de Centelles. També anaven a Sant Pau, el Dijous Sant, els veïns de les masies properes, a "*fer-hi les estacions*", o sigui visitar-hi el monument que s'hi feia, sense Reserva del Santíssim. Però això ja fa més d'una cinquantena d'anys, puix darrerament la devoció havia decaïgut molt, tal vegada al no pertànyer a la Parròquia de Centelles.

La consuetud de Centelles, de l'any 1830, ens conta les processons que es feien per la pluja, anant la segona a Sant Pau, i portant-s'hi el Sant Crist gros. Es deia missa de pregàries i anant i venint es resaven el Rosari i Lletanies.

Mossèn Damià Bolló, que fou rector de Centelles els anys 1617 a 1658, escrigué, entre altres, els presents GOIGS en honor de Sant Pau, que deixà manuscrits en un dels protocols notariaus.

Hom diu que quan en determinades festes coincidien els veïns de Centelles i els d'Aiguafreda, aquests darrers, al cantar-se els Goigs del Sant, hi afegien a tall de tornada, segurament com a ressò d'antigues rivalitats:

*Sant Pau, primer ermità
gardeu-nos del centellà.*

Després dels successos del juliol de 1936, foren retirats els objectes del culte, quedant actualment la dedicació de la capella per a usos completament profans.

Joan FONT I RIUS